

Nowe akty wykonawcze do prawa hodowlanego

Sławomir Mroczkowski

ATR w Bydgoszczy

Obowiązujące obecnie w Polsce prawo hodowlane funkcjonuje na mocy ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku o organizacji hodowli i rozrodu zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 123 poz. 774 wraz z późniejszymi zmianami [3]). Ustawa nakłada obowiązek wydania przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi szeregu aktów wykonawczych. W 2002 roku weszło w życie pięć rozporządzeń wykonawczych do wyżej wymienionej ustawy, które wywierają dalszy, znaczący wpływ na zmiany w polskiej hodowli zwierząt gospodarskich. Głównym celem nowo wprowadzanych regulacji prawnych jest coraz dalej idące uspołecznianie hodowli zwierząt gospodarskich, poprzez przekazywanie określonych zadań hodowlanych związkom hodowców i innym organizacjom rolniczym. Tego rodzaju rozwiązania od lat funkcjonują na Zachodzie i przyszedł czas, żeby wprowadzać je także u nas, w związku, między innymi, z koniecznością harmonizacji polskiego i unijnego prawa.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 11 czerwca 2002 roku, w sprawie upoważnienia do prowadzenia oceny wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt oraz do publikowania wyników tej oceny [4], rozszerza zakres podmiotów mogących prowadzić wyżej wymienioną działalność. Mocą rozporządzenia do prowadzenia oceny wartości użytkowej zwierząt oraz do publikowania wyników tej oceny upoważniono:

- ◆ Akademię Rolniczą w Poznaniu w zakresie oceny świń rasy złotnickiej białej i złotnickiej pstrej.
- ◆ Instytut Zootechniki w Krakowie w zakresie oceny typu i budowy bydła typu użytkowego mlecznego i mięsno-mlecznego oraz użytkowości tucznej i rzeźnej świń, dokonywanej po uboju.
- ◆ Krajowy Związek Hodowców Bydła Mięsnego w Parzniewie w zakresie oceny bydła mięsnego.
- ◆ Polski Klub Wyścigów Konnych w Warszawie w zakresie oceny koni pełnej krwi angielskiej i czystej krwi arabskiej.
- ◆ Polski Związek Hodowców Koni w Warszawie w zakresie oceny innych ras koni.
- ◆ Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POLSUS” w Warszawie w zakresie oceny świń rasy puławskiej.
- ◆ Polski Związek Owczarski w Warszawie w zakresie oceny owiec i kóz.

◆ Do prowadzenia oceny wartości hodowlanej bydła, świń, owiec i kóz oraz publikowania wyników tej oceny upoważniony został Instytut Zootechniki w Krakowie.

Wprowadzone rozporządzenie jest wykonaniem upoważnienia zawartego w art. 22 (ust. 4) ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich [3].

Kolejne rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 26 lipca 2002 [5], wymienia laboratoria uprawnione do przeprowadzania analiz grup krwi:

- ◆ Zakład Immuno- i Cytogenetyki Instytutu Zootechniki w Krakowie – dla bydła, świń, owiec i kóz.
- ◆ Laboratorium Grup Krwi w Bydgoszczy należące do Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt – dla bydła.
- ◆ Zakład Immunogenetyki Zwierząt Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębku – dla koni.
- ◆ Laboratorium Badania Grup Krwi Koni w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki w Chorzelewie – dla koni.
- ◆ Laboratorium Badań Markerów Genetycznych u Koni w Akademii Rolniczej w Poznaniu – dla koni.

Zakład Immuno- i Cytogenetyki IZ w Krakowie od wielu lat jest odpowiedzialny za badanie prób krwi, konieczne przy prowadzeniu oceny wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt hodowlanych. Posiada odpowiednie surowice testowe, standaryzowane w skali międzynarodowej przez Towarzystwo Genetyki Zwierząt. Jednocześnie Instytut nadzoruje pracę innych laboratoriów grup krwi, podległych Krajowemu Centrum Hodowli Zwierząt. Również inne wymienione w rozporządzeniu instytucje, prowadzące od wielu lat laboratoria w zakresie analizy grup krwi, udowodniły w praktyce swoją wiarygodność i przydatność tej metody w identyfikacji zwierząt i kontroli ich pochodzenia. Wszystkie uprawnione, niniejszym rozporządzeniem, laboratoria regularnie uczestniczą w testach porównawczych organizowanych przez Międzynarodowe Towarzystwo Genetyki Zwierząt, posiadające stosowne certyfikaty tej organizacji.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 29 sierpnia 2002 roku, w sprawie zaświadczeń hodowlanych [8] jest wynikiem zapisów zawartych w art. 21 (ust. 2) ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich [3]. Prawo hodowlane stanowi, że wprowadzane do obrotu zwierzęta, a także materiał biologiczny, muszą być zaopatrzone w zaświadczenia hodowlane. Jednym z ważnych powodów wprowadzanych zmian jest dostosowanie polskich przepisów prawnych do prawa obowiązującego w UE. Zaświadczenia mają znaczenie ze względów bezpieczeństwa przy obrocie na rynku wewnętrznym, a jednocześnie muszą być uznane w obrocie międzynarodowym. Zaświadczenie hodowlane wydaje się na pisemny wniosek hodowcy. Jest ono wystawiane przez podmiot prowadzący księgę albo rejestr zwierząt hodowlanych, w którym wpisane jest zwierzę (dla zwierząt hodowlanych i jaj wylęgowych) lub przez producenta materiału biologicznego (nasienie, komórki jajowe, zarodki). Rozporządzenie określa warunki wystawiania zaświadczeń hodowlanych oraz zakres niezbędnych informacji, jakie powinny za-

wierać zaświadczenia dla zwierząt hodowlanych, a także ich nasienia, komórek jajowych, zarodków i jaj wylęgowych. Rozporządzenie podejmuje też próbę ujednoczenia zawartości informacji, dotyczących poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, z wyjątkiem zwierząt futerkowych, drobiu i matek pszczelich.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 29 sierpnia 2002 roku, w sprawie ksiąg i rejestrów zwierząt hodowlanych oraz programu hodowlanego [7], określa zakres niezbędnych informacji zawartych w księgach i rejestrach zwierząt hodowlanych dla poszczególnych gatunków zwierząt, a także wymagania, jakie powinien spełniać program hodowlany. Przepisy ustalają dokładnie dane niezbędne przy wpisywaniu zwierząt oraz określają warunki, jakie muszą spełniać zwierzęta wpisywane do odpowiednich rozdziałów ksiąg. Księgi i rejestry zwierząt hodowlanych mogą być prowadzone przez związki hodowców, a także inne podmioty, które wystąpią z wnioskiem do ministerstwa właściwego do spraw rolnictwa o wyrażenie zgody na ich prowadzenie, przedstawiając odpowiednią dokumentację. Celem tego rozporządzenia jest w miarę możliwości ujednoczenie warunków prowadzenia ksiąg i rejestrów zwierząt hodowlanych przez różne podmioty. Zbieranie w księgach i rejestrach zwierząt hodowlanych jednakowych informacji pozwala uprawnionym podmiotom na wystawianie jednolitych dokumentów hodowlanych, koniecznych przy obrocie zwierzętami hodowlanymi i materiałem biologicznym.

Rozporządzenie określa także wymagania, jakie powinien spełniać program hodowlany. Programy hodowlane mogą być prowadzone w postaci krajowych programów hodowlanych albo programów hodowlanych krzyżowania zwierząt. Natomiast krajowy program hodowlany może być realizowany jako program genetycznego doskonalenia zwierząt lub program ochrony zasobów genetycznych zwierząt. Program genetycznego doskonalenia zwierząt określa cele hodowlane i zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej niezbędny dla realizacji programu. Określa też wielkość populacji biorącej udział w realizacji programu oraz sposoby oceny wartości hodowlanej i stosowane metody hodowlane (selekcja, dobór) oraz zakres i sposób wykorzystania materiału biologicznego i zwierząt pochodzących z importu. Program ochrony zasobów genetycznych zwierząt obejmuje cele hodowlane, zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej zwierząt niezbędny dla realizacji programu. Określa również liczebność populacji, jaka bierze udział w realizacji programu, a także stosowane metody hodowlane, takie jak: sposób doboru zwierząt do kojarzeń, sposób wykorzystania materiału biologicznego i zakres kriokonserwacji. Z kolei program hodowlany krzyżowania zwierząt określa cechy użytkowe podlegające doskonaleniu, niezbędny dla realizacji programu zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej, a także metody hodowlane – komponenty i metody krzyżowania oraz sposób doboru zwierząt.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 26 września 2002 roku, zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu i metod prowadzenia oceny wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt oraz sposobu oznakowania i identyfikacji zwierząt do celów hodowlanych, aktualizuje metody oceny wartości użytkowej i hodowlanej świń, drobiu, pszczoł i stad zwierząt futerkowych do bieżących potrzeb i wymagań hodowli tych zwierząt [9]. W odniesieniu do hodowli świń rozporządzenie uzupełnia dotychczasowe przepisy, między innymi, o metody prowadzenia oceny testowej stad mieszańców w stacjach kontroli użyteczności rzeźnej trzody chlewnej. Ocena testowa mieszańców polega na ocenie co trzy lata wartości użytkowej materiału rodzicielskiego linii świń, pochodzących ze stad biorących udział w krzyżowniczych programach hodowlanych. Wartość użytkowa będzie szacowana na podstawie cech tucznych i rzeźnych, określonych po uboju. Szacowanie wartości hodowlanej świń metodą BLUP – Model Zwierzęcia będzie obejmować także cechy użyteczności rozplodowej oraz użyteczności tucznej i rzeźnej, dokonywanej po uboju.

W odniesieniu do hodowli mięsożernych zwierząt futerkowych, gdzie w ostatnich latach nastąpiła duża koncentracja produkcji, w rozporządzeniu przyjęto, że indywidualne zwierzę jest właściwym reprezentantem wartości genetycznej całego doskonałego stada. Wprowadzono możliwość wyboru, przez prowadzącego ocenę, metody oceny stad zwierząt futerkowych na podstawie oceny fenotypu zwierzęcia, dokonywanej w okresie jego życia albo na podstawie oceny skór. W wyżej wymienionym rozporządzeniu stosunkowo dużo miejsca zajmują również zmiany dotyczące metod prowadzenia oceny pszczoł. Zwłaszcza szczegółowo określono sposób przeprowadzania terenowej metody oceny pszczoł. Ponadto przepisy rozporządzenia dopuszczają możliwość prowadzenia oceny matek pszczelich bez znanego i udokumentowanego pochodzenia, a także pochodzących z importu, co jest niezbędne przy realizacji programu doskonalenia tego gatunku. Rozporządzenie określa też warunki i metody oceny wartości użytkowej i hodowlanej strusi.

Należy także dodać, że w sierpniu ubiegłego roku weszło w życie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 30 lipca 2002 roku, w sprawie oznakowania bydła, paszportów bydła, prowadzenia rejestru bydła i księgi rejestracji stada bydła, które określa szczegółowo zasady oznakowania bydła, wydawania i zwracania paszportów, prowadzenia rejestrów bydła oznakowanego i zaopatrzonego w paszporty oraz księgi rejestracji stada. Na podstawie tego zarządzenia rozpoczęto kolczykowanie bydła i wdrażanie nowego systemu identyfikacji i rejestracji tego gatunku, w ramach budowy w Polsce Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli (IACS) [1]. Wprawdzie ma on służyć przede wszystkim rozdziałowi dopłat bezpośrednich, ale także może być wykorzystywany do realizacji wielu innych zadań natury sanitarnej, organizacyjnej, w tym również hodowlanej. Ten sy-

stem szerzej scharakteryzowano w artykułach zamieszczonych w „Przeglądzie Hodowlanym” w 2002 r. [1, 2].

Literatura: 1. Mroczkowski S., 2002 – Przegląd Hodowlany 9, 9-12. 2. Mroczkowski S., 2002 – Przegląd Hodowlany 10, 13-15. 3. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 roku o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. z 1997 roku, Nr 123, poz. 774) wraz z późniejszymi zmianami. 4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 czerwca 2002 roku w sprawie upoważnienia do prowadzenia oceny wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt oraz do publikowania wyników tej oceny (Dz.U. z dnia 21 czerwca 2002 roku, Nr 81, poz. 736). 5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lipca 2002 roku w sprawie laboratoriów uprawnionych do przeprowadzania analiz grup krwi (Dz.U. z dnia 14 sierpnia 2002 roku, Nr 129, poz. 1109). 6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Roz-

woju Wsi z dnia 30 lipca 2002 roku w sprawie oznakowania bydła, paszportów bydła, prowadzenia rejestru bydła i księgi rejestracji stada bydła (Dz.U. z dnia 17 sierpnia 2002 roku, Nr 131, poz. 114). 7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 sierpnia 2002 roku w sprawie ksiąg i rejestrów zwierząt hodowlanych oraz programu hodowlanego (Dz.U. z dnia 16 września 2002 roku, Nr 150, poz. 1244). 8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 sierpnia 2002 roku w sprawie zaświadczeń hodowlanych (Dz.U. z dnia 16 września 2002 roku, Nr 150, poz. 1245). 9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 września 2002 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu i metod prowadzenia oceny wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt oraz sposobu oznakowania i identyfikacji zwierząt do celów hodowlanych (Dz.U. z dnia 11 października 2002 roku, Nr 169, poz. 1389).

Kiszonka z kukurydzy transgenicznej w żywieniu opasów i krów mlecznych

Antoni Baranowski

IGiHZ PAN w Jastrzębcu

Kiszonka z kukurydzy, ze względu na wysoką wartość energetyczną, może stanowić w żywieniu bydła wyłączną (opas) lub podstawową (produkcja mleka) paszę objętościową. Wzrost światowego arealu uprawy kukurydzy zmienionej genetycznie [2, 3] uzasadnia zatem potrzebę prowadzenia badań mających na celu określenie wpływu skarmianych kiszzonek z roślin transgenicznych na zdrowie i produktywność zwierząt oraz jakość pozyskiwanych produktów.

Kiszonkę sporządzoną z tej samej odmiany (Cesar) kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej Bt (odporność na larwy omacnicy prosowianki) zastosowano w opasie buhajków rasy niemieckiej czarno-białej (tab. 1 i 2). Obydwa rodzaje ocenianych kiszzonek charakteryzowały się zbliżonym składem chemicznym i podobną wartością pokarmową. Koncentracja białka ogólnego i energii metabolicznej w 1 kg suchej masy kiszzonek z kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej wynosiła odpowiednio: 84 g i 10,95 MJ oraz 87 g i 10,91 MJ.

W okresie opasu (dwie grupy zwierząt, po 10 sztuk w każdej; przedział masy ciała 188-553 kg) buhajki żywione dawkami z jednakowym udziałem paszy treściwej pobierały dodatkowo dziennie zbliżoną ilość kiszzonek wyprodukowanych z roślin konwencjonalnych (18,8 kg/szt.) lub transgenicznych (18,7 kg/szt.). Przyrostyienne buhajków w grupie żywionej z udziałem kiszzonek z kukurydzy konwencjonalnej (1487 g/szt.) nie różniły się istotnie od przyrostów uzyskanych w grupie otrzymującej kiszonkę z kukurydzy transgenicznej

(1482 g/szt.). Istotnych różnic między grupami nie stwierdzono także, porównując wydajność rzeźną ubitych buhajków i stopień wewnętrznego odfuszczenia tusz.

W żywieniu krów rasy simentalskiej zastosowano kiszonkę wyprodukowaną z kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej Bt odmiany Pactol (tab. 3). Dawki pokarmowe zawierające jednakowe ilości (18 kg/szt./dzień) obydwu rodzajów kiszzonek, równorzędnych pod względem składu chemicznego i wartości pokarmowej (koncentracja białka ogólnego i energii netto laktacji w 1 kg s.m. kiszzonek z kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej wynosiła odpowiednio: 83 g i 6,60 MJ oraz 82 g i 6,56 MJ), uzupełniano kiszonką z traw poda-

Tabela 1
Skład chemiczny (g/kg s.m.) i wartość energetyczna (MJ/kg s.m.) kiszzonek z kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej odmiany Cesar, zastosowanej w opasie buhajków [1]

Wyszczególnienie	Kiszonka z kukurydzy:	
	konwencjonalnej	transgenicznej
Sucha masa, g/kg	337	321
Popiół surowy	45	42
Tłuszcz surowy	29	28
Włókno surowe	186	191
Białko ogólne	84	87
Związki bezazotowe wyciągowe	656	652
Energia metaboliczna	10,95 ±0,03	10,91 ±0,04

Tabela 2
Wyniki opasu buhajków żywionych paszą z udziałem kiszzonek z kukurydzy konwencjonalnej i transgenicznej odmiany Cesar [1]

Wyszczególnienie	Kiszonka z kukurydzy:	
	konwencjonalnej	transgenicznej
Pobranie pasz, kg/szt./dzień:		
kiszonka	18,8 ±1,05	18,7 ±0,90
pasza treściwa	1,8 ±0,05	1,8 ±0,03
Pobranie białka ogólnego, g/szt./dzień	1102 ±35	1110 ±29
Pobranie energii metabolicznej, MJ/szt./dzień	91,2 ±4,2	88,6 ±3,2
Przyrost masy ciała, g/szt./dzień		
	1487 ±97	1482 ±121
Wydajność rzeźna, %	52,4 ±1,5	52,8 ±1,1
Tkanka tłuszczowa jamy brzusznej, kg/szt.	49,6 ±5,5	48,7 ±8,1